

4.2. A KÖNYVVIZSGÁLAT ÉS A SZÁMVITELI BESZÁMOLÓK MINŐSÉGE KÖZÖTT FENNÁLLÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK ELEMZÉSE

TÓTH Gábor

*Szent István Egyetem; Gödöllő, Magyarország,
E-mail cím: toth.gabor.17@gmail.com*

Összegzés

A számviteli beszámolók minőségének befolyásoló tényezői számos kutatás témáját szolgáltatták, melyek közül jelentős csoportot alkotnak a könyvvizsgálathoz kapcsolódó tényezők hatásaival foglalkozó tanulmányok. Jelen tanulmány célja megvizsgálni, hogy a könyvvizsgálat ténye képes-e megnövelni a számviteli beszámolók minőségét. Ehhez először áttekintem a számviteli minőség magyarországi koncepcióját. Majd a könyvvizsgálathoz kapcsolódó tételek, a használt módszertan és annak elméleti megalapozottsága kerül bemutatásra. Ezt követően az eredményeket részletezem. A kutatásba 2.000 db beszámoló adatai kerültek bevonásra, mely ötven százalékban könyvvizsgált, ötven százalékban nem könyvvizsgált beszámolókat tartalmaz. A beszámolók adatait öt különböző módszerrel (eredmény volatilitása, nagy összegű veszteségek kimutatása, alacsony pozitív nyereségre való törekvés, saját változó, Benford törvénynek való megfelelés) vizsgáltam meg, melyek eredményeit ezt követően egy előre meghatározott kiértékelési mechanizmus segítségével összesítettem. Eredményeim alátámasztják, hogy a könyvvizsgálat magasabb minőségű számviteli beszámolók közzétételéhez vezet.

Kulcsszavak: Könyvvizsgálat, Közzétételi minőség, Számvitel, Számviteli minőség, Számviteli törvény

Bevezetés

A számviteli minőség alakulásával, annak befolyásoló tényezőivel számos kutatás foglalkozik. Népszerűsége nem véletlen. Kutatási területem kiválasztásakor olyan problémakört kerestem, mely során a számvitel területén gyűjtött tudásomat kamatoztathatom, emellett olyan valós, hasznosítható eredményekkel kecsegtet, melyek alapján nem csak elméleti megállapításokat lehet tenni, hanem a gyakorlatban alkalmazható javaslatokat is meg lehet fogalmazni. Így találtam rá a számviteli minőséggel foglalkozó tanulmányokra. Rövidesen egyértelművé vált, hogy e terület rendkívül szerteágazó mind módszertanilag, mind a kutatások fókuszát tekintve. Jelen tanulmány során céloom bemutatni a számviteli minőség magyarországi koncepcióját, a számviteli minőség különböző módszertani megközelítéseit, majd a befolyásoló tényezőket, kiemelve a könyvvizsgálathoz kapcsolódó tételeket. Az irodalmi áttekintést követően bemutatom az alkalmazott módszertant, a minta összeállításának logikáját. Végül a könyvvizsgálat hatásának számviteli beszámolók minőségére gyakorolt hatása kerül elemzésre. Az eredmények, illetve a kutatás egésze reményeim szerint képes lesz csökkenteni a Magyarországon még jelenleg is fennálló (Füredi – Fülöp, 2017) könyvvizsgáló szakmával kapcsolatos elvárási rést.

Szakirodalmi áttekintés

A számviteli minőség szabályozásának magyarországi koncepciója

A számviteli beszámolók minőségének értelmezése előtt fontos megismerni, hogy mi célból készülnek a számviteli beszámolók, milyen szerepet szánnak neki a jog- és standardalkotók. Mindezt a beszámolók előállításának szabályait tartalmazó szabályozás szövegében is célszerű feltüntetni, hogy a beszámolók összeállítói és felhasználói számára is egyértelmű legyen ezeknek a kimutatásoknak a rendeltetése, ne alakulhasson ki elvárás rész a számviteli beszámolók tartalmával, funkciójával kapcsolatban. Magyarországon jelenleg az Sztv. fekteti le – törvényi szinten – a könyvvezetéssel és beszámoló készítéssel kapcsolatos szabályokat. Napjainkban azonban világszerte három fő – részben eltérő szemléletű – számviteli rendszer hatása érvényesül a számviteli szabályozásokban, US GAAP, az IFRS-ek és a nemzeti számviteli előírások. (Siklósi – Veress 2011) Ennek megfelelően jelen tanulmányban is, a számviteli beszámolás céljának bemutatásakor röviden kitérek a magyar szabályozás értelmezése mellett, a nemzeti szabályozást befolyásoló IFRS-ekben és US GAAP-ben foglaltakra is.

Az egyes felhasználói csoportok eltérő információigénnyel bírnak. A hitelintézeteknek például kiemelten fontos, hogy a kihelyezett hitelek biztonságban legyenek, várható-e nem teljesítés, vagy esetleg a vállalkozási tevékenység befejezése, amennyiben igen, van-e elég fedezet a hitel összegére. Ezzel szemben a versenytársak számára inkább a vállalkozás teljesítménye az, ami hasznos információt jelent. (Stolowy – Lebas 2006) A fenti példa jól szemlélteti, hogy a számviteli szabályozásnak, — a szakmai kérdésekkel párhuzamosan — sokféle érdek összeegyeztetését is kezelnie kell. (Tóth 2010) Riahi-Belkaoui (2004) felhívja a figyelmet a tényre, hogy a számviteli beszámoló a vállalkozás, annak számviteli szakemberei és a beszámoló felhasználói közötti interakció eredménye. E három csoport érdekeinek szembenállása alapvető körülmény a beszámoló összeállítása során. A gazdálkodó szervezetek beszámoltatásának hasznaiból minden piaci szereplő a lehető legnagyobb mértékben szeretne részesülni, ami a szereplők közötti elkerülhetetlen érdekellentétekhez vezet. Ennek az ellentétnek a feloldása a piactudományi rendszerekben általában független szakmai szervezetekre hárul, segítségükkel a szabályozók képesek lehetnek szereplősemleges beszámolási rendszert kialakítani. (Róth et al. 2017)

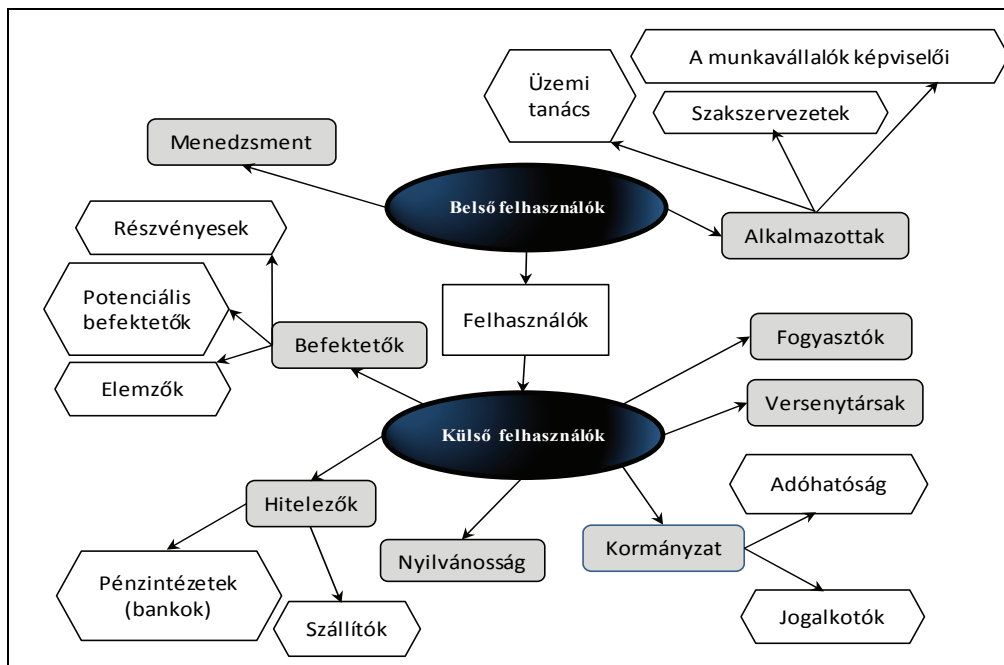
Az Sztv. célja többek között meghatározni a hatálya alá tartozók beszámolási kötelezettségeit és a beszámoló összeállítása, könyvek vezetése során alkalmazandó alapelveket, az ezekre épített szabályokat. (Róth et al., 2008) A törvény előszava megfogalmaz egy alapgondolatot, ami kijelöli a törvény és egyben a Magyarországon működő számviteli beszámolás által elérendő célt. Az Sztv. szerint a „piactudomány működéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően, döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre.” Már az előszóból kiderül, hogy a törvény összhangban van az Európai Közösségnek e jogterületre vonatkozó irányelveivel, figyelemmel van a nemzetközi számviteli elvekre.

Erre az összhangra nem csak ennek egyértelmű kijelentése utal, hanem az is, hogy az első bekezdésben megfogalmazott alapgondolatban az IFRS-ek és a US GAAP általános célú pénzügyi kimutatásaival azonosan, kiemelt érdekhordozót meg nem nevezve állapítja meg a számviteli beszámolás által elérendő eredményt és a törvény további részeiben sem határoz meg ilyet. Az Sztv. a piaci szereplőket, az IFRS-ek (Lakatos et al., 2018) és a US GAAP (US GAAP con.8 OB2-5.) a tágran értelmezett hitelezőket (jelenlegi és potenciális befektetők, hitelezők és szállítók) jelöli a pénzügyi információk elsődleges címzettjeként. Az IFRS-ek (Lakatos et al., 2018) és a US GAAP keretelvei, (US GAAP con.8 OB2.) szerint a pénzügyi

beszámolás célja, hogy hasznos információkkal lássa el az érdekhordozókat. Bár Kardos et al. (p:14, 2016a) szerint a pénzügyi számvitel középpontjában „a külső érdekhordozók igényeit kielégítő általános célú információk szolgáltatása áll az egyaránt pénzügyi számvitelt szabályozó Sztv., IFRS és US GAAP sem szűkíti a felhasználók körét a külső érdekhordozókra, függetlenül attól, hogy a nemzetközi szabályozás kiemelt címzettjei külső felhasználóknak minősülnek. A belső felhasználók jelenlétét, azok információigényét szemlélteti a pénzügyi számvitel adatainak potenciális felhasználóit bemutató 1. ábra. Elmondható tehát, hogy a beszámolók mind az Sztv. mind az IFRS mind a US GAAP esetében általános célú felhasználásra készülnek, céljuk hasznos információk szolgáltatása a felhasználók részére. Amennyiben a számviteli beszámolás képes elérni a fent említett célt, hatékony eszközt jelenthet az információs aszimmetria csökkentésében.

A magyarországi szabályozás a számviteli beszámolók minőségét a számviteli alapelveken keresztül rendezi.

1. ábra: A számviteli beszámolók felhasználói

Forrás: Stolowy&Lebas (2006)

A rendszerváltás óta nem sok változás volt a magyarországi szabályozáshoz kapcsolódó számviteli alapelvekben – leszámítva az 1997. január 1.-től hatályba lépő három alapelvet, melyek: a lényegesség elve, a tartalom elsődlegessége a formával szemben, költség-haszon összevetésének elve – inkább hangsúly eltolódásnak lehetünk tanúi. (Varga 2009) Az újrakodifikált Sztv.-ben az óvatosság elvétől a valódiság elve irányába történt elmozdulás. (Tóth 2010) Az Sztv. a 15-16. §-ban határozza meg a számviteli alapelveket, melyeket már a könyvvezetés során is figyelembe kell venni [Sztv.12§. (2)], azoktól csak az Sztv.-ben meghatározott módon lehet eltérni. [Sztv.14§. (2)] Az egyszerűsített beszámolót készítők azonban annyiban eltérnek a meghatározott alapelvektől, hogy az árbevétel, az egyéb bevételeket, valamint a költségeket, a ráfordításokat – az értékcsökkenési leírás és az értékvesztés kivételével – és az egyéb kiadásokat a pénz tényleges beérkezése és kifizetése időszakában, illetve a nem pénzben történt kiegyenlítés esetén a kiegyenlítés időszakában köteles a könyvekben elszámolni. [Sztv.100§. (1)] Az IFRS-ek és a US GAAP keretelveiben meghatározott mögöttes feltételezések és minőségi jellemzők szigorú alá-fölérendeltségi viszonyba sorolva kerülnek bemutatásra, ezzel szemben az Sztv. nem állítja hierarchiába az

egyes számviteli alapelveket, azok azonban tartalmuknál fogva csoportosíthatók különféle szempontok alapján. Umenhoffer (2011), Siklósi és Veress (2011) valamint Róth et al. (2017) a számviteli alapelveket négy csoportba osztva mutatták be. Külön csoportként került meghatározásra a vállalkozás folytatásának elve, a többi alapelv pedig a tartalmi, kiegészítő és formai elvek csoportokba kerültek.

1. táblázat: A számviteli alapelvek besorolása a beszámoló minőségének vizsgálatára szempontjából

Sztv.*	IFRS**	US GAAP***	
<i>A beszámoló minőségének mérése szempontjából releváns?</i>			
<i>Mögöttes alapfeltételezések</i>			
A vállalkozás folytatásának elve Az időbeli elhatárolás elve Az összemérés elve	A gazdálkodó egység folytatásának elve Naturál szemlélet		<i>Igen</i>
<i>Minőségi jellemzők</i>			
<i>Világosság</i>			
A világosság elve	Érthetőség		<i>Igen</i>
<i>Relevancia</i>			
A lényegesség elve Az egyedi értékelés elve	Előrejelző képesség Visszaigazolható erő Lényegesség		<i>Igen</i>
<i>Megbízhatóság</i>			
A valódiság elve A tartalom elsődlegessége a formával szemben elve Az óvatosság elve A teljesség elve	Semlegesség Teljesség Hibáktól való mentesség Igazolhatóság Óvatosság		<i>Igen</i>
<i>Összehasonlíthatóság</i>			
A következetesség elve A folytonosság elve A bruttó elszámolás elve	Összehasonlíthatóság Következetesség		<i>Igen</i>
<i>A releváns és megbízható információk korlátai</i>			
A költség-haszon összevetésének elve	Időszerűség		<i>Nem</i>
	Költség haszon elv		
* Sztv. alapján			
** IFRS® Conceptual Framework Project Summary (2018) és Conceptual Framework for Financial Reporting 2018 (2018) alapján			
*** Statement of Financial Accounting Concepts No. 8 (2018) alapján			

Forrás: saját szerkesztés, Madarasiné (2009) alapján

A fent említett számviteli alapelveken kívül vannak a törvényben nem nevesített, magyar számviteli beszámolóval szemben megfogalmazott számviteli alapelvek is. Róth et al. (2013) például a realizációs elvet és a tárgyilagosságot említi, míg Kovács (2013) az időszerűséget, a semlegességet, a megbízhatóságot és a helytállóságot hozza fel alapelveként elfogadható példának, míg a Róth et al. (2013) által említett realizációs elvet és a tárgyilagosságot nem tartja az alapszabályrendszerébe illeszthető számviteli alapelveknek, véleménye szerint azok inkább az értékeléssel kapcsolatosak. Tekintve, hogy az Sztv.-ben nem nevesített alapelvekkel kapcsolatban nincs teljes egyetértés, és hogy a minőséget a szabályozásnak való megfelelés szempontjából közelítem, ezek bemutatásától és elemzés során történő figyelembevételétől eltekintek. A kutatás szempontjából nélkülözhetetlen információ, hogy az adott számviteli alapelv valóban minőségi jellemzőként értelmezendő-e vagy sem, így az alapelvek

ebből a szempontból kerülnek vizsgálatra, bemutatásra. Ehhez segítséget nyújt az alapelv definícióján és a szakirodalomban található értelmezések feldolgozásán felül az IFRS-ek és a US GAAP minőségi jellemzőinek a számviteli alapelvekhez való hozzárendelése is, mely több korábbi PhD értekezésben is – pl.: Lakatos (2009), Madarasiné (2009) – részletesen kifejtésre került. Amennyiben a fenti források is alátámasztják, hogy a vizsgált alapelv minőségi tulajdonságot ír le, úgy azt az elemzés további részében akként fogom kezelni.

Megvizsgáltam az Sztv. által nevesített 14 számviteli alapelvet abból a szempontból, hogy a számviteli beszámolók minőségének vizsgálata során relevánsak-e. Az Sztv. definíciói alapján tizenhárom alapelvet minőségi számviteli alapelvnek, egy alapelvet (a költség-haszon összevetésének elvét) nem minőségi alapelvnek soroltam be. A besorolásom megerősítették a szakirodalomban található értelmezések, köztük az IFRS-ek és US GAAP minőségi követelményeinek Sztv. által meghatározott alapelvekhez való hozzárendelése. Mindezt összefoglalva az 1. sz. táblázat szemlélteti.

A számviteli minőséget befolyásoló tényezők

A számviteli beszámolók minőségének alakulását számos tényező befolyásolhatja. Ezek kettébonthatók aszerint, hogy a kutatás fókuszát jelentik vagy kiszűrendő kontrolváltozóról van szó.

A kutatás kontrolváltozói, azok számítási módjával együtt a módszertani részben mutatom be.

Jelen kutatás fókusza a könyvvizsgálat hatása, a szakirodalmi áttekintés kereteiben pedig azt fogom bemutatni, hogy magát a könyvvizsgálat hatását mely könyvvizsgálathoz kapcsolódó tényezők befolyásolhatják.

A könyvvizsgálat célja, hogy megfelelő szintű bizonyosságot szerezzen arról, hogy a könyvvizsgált beszámoló mentes a jelentős hibás állításoktól. Amennyiben sikerül elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni ennek alátámasztásához, abban az esetben a könyvvizsgált pénzügyi kimutatások minősége megfelelőnek mondható, a felhasználók támaszkodhatnak a pénzügyi kimutatásokban foglaltakra. A megfelelő könyvvizsgálat végrehajtását azonban számos tényező befolyásolja, melyek közvetetten a közzétett beszámolók minőségét is alakíthatják. Ebből kifolyólag számos kutatás készült, melyek e tényezőket, önálló hatásukat vizsgálják.

Egy könyvvizsgáló hálózat tagjának lenni például számos területen jelent előny a tag könyvvizsgáló vállalatok részére. Segítséget jelenthet szakmai, technikai kérdésekben és nem utolsósorban marketing szempontjából is jelentőséggel bír, ami növelheti a cég ügyfeleinek számát, illetve a felszámítható óradíj nagyságát. Bills et al. (2015) a könyvvizsgáló hálózati tagsággal rendelkező könyvvizsgálók magasabb könyvvizsgálati díját és az általuk könyvvizsgált vállalkozások beszámolóinak magasabb minőségét feltételezte. Eredményeik szerint a könyvvizsgáló hálózat tag könyvvizsgáló által könyvvizsgált vállalkozások beszámolói kevesebb extrém abszolút és kevesebb pozitív értékű diszkrecionális elhatárolást tartalmaztak. A könyvvizsgálói díjakkal magasabbak voltak a hálózati tag könyvvizsgálók esetén, ami azt jelenti, hogy az ügyfelek hajlandóak a könyvvizsgálói hálózati tagságért a felárat megfizetni. A könyvvizsgáló hálózat tag könyvvizsgálók a méret szerint párosított Big 4 könyvvizsgálók által végrehajtott könyvvizsgálatokkal megegyező minőségű könyvvizsgálatot folytattak le, azonban az ügyfelek több felárat fizettek a Big 4 cégek, mint a könyvvizsgáló hálózat tag könyvvizsgálók részére.

A befolyásoló tényezők közül kiemelkedő mennyiségű kutatás foglalkozik a Big 4 vállalkozások és a nem Big 4 cégek közötti különbségekkel. Eshleman és Guo (2014) az újbóli közzétételek előfordulását vizsgálva a BIG4 könyvvizsgáló cégek magasabb minőségű könyvvizsgálatát állapította meg. Kínában a 2006-os csődtörvény hatálybalépését követően

jelentősen megemelkedtek a vállalati csőddel kapcsolatos kockázatok. Mo et al. (2015) a szabályozási környezet átalakulását használta ki, hogy megvizsgálja milyen hatással van a törvényváltozás a Big 4 könyvvizsgáló cégek és a helyi nagy könyvvizsgáló cégek könyvvizsgálói jelentések kibocsátásával kapcsolatos gyakorlatára. Eredményeik szerint a Big 4 vállalkozásokra nem volt hatással a szabályozási környezet változása, míg a helyi top 10-be tartozó könyvvizsgáló cégek a csődtörvényt követően szignifikánsan több nem tiszta jelentést bocsátottak ki, mint a szabályozásváltozás előtti időszakban. Cao et al (2016) a késedelmes közzététel és a diszkrecionális elhatárolások abszolút értéke, valamint a késedelmes közzététel és az újbóli közzétételek között talált pozitív kapcsolatot. A késedelmes közzétételhez kapcsolódó alacsonyabb minőséget nagyban csökkentette, ha Big 4 könyvvizsgáló cég könyvvizsgálta a vállalkozás beszámolóját. Big 4 és Big 4 könyvvizsgáló cégek között is lehet különbség. Francis és Yu (2009) 285 Big 4 könyvvizsgáló irodát hasonlított össze. Eredményeik szerint a nagyobb Big 4 cégek által nyújtott könyvvizsgálói szolgáltatások magasabb minőségűek. A nagyobb irodák gyakrabban bocsátottak ki a vállalkozás folytatása miatt korlátozott könyvvizsgálói jelentést, valamint az ügyfeleiknél kevésbé volt jellemző az agresszív eredménymanipuláció. A nagyobb méret azonban nem garancia a magasabb minőségre. Mind a diszkrecionális elhatárolások abszolút értéke mind az újbóli közzétételek valószínűsége nagyobb azoknál a vállalkozásoknál, ahol a könyvvizsgálók munkamennyisége nőtt az előző évhez viszonyítva. Míg a nagyobb könyvvizsgáló cégek magasabb minőségű könyvvizsgálót nyújtanak, ez az előny nem jelentkezik azonnal, a gyors növekedés átmenetileg csökkenti a könyvvizsgálat minőségét. (Bills et al., 2016)

Kedvelt kutatási terület továbbá a könyvvizsgálói díjakk, a könyvvizsgálói megbízatás hossza, a nem könyvvizsgálói szolgáltatások nyújtása és a könyvvizsgálók rotációja.

Rickett et al. (2016) negatív kapcsolatot talált a könyvvizsgálói megbízatás hossza és a számviteli beszámolók minősége között. A 9 évenként kötelező rotáció esetén a könyvvizsgálók konzervatívabbá váltak a szerződésük utolsó évében, ami magasabb beszámolási minőséghez vezet. (Cameran et al., 2016) Ghosh és Moon (2005) a hozamok és a jelentett eredmény regresszióján, a jelentett eredmény részvények rangsorolására gyakorolt hatásán és az egy éves eredménybecslések, tárgyévi eredményhez viszonyított arányán keresztül vizsgálta a befektetők és a piac könyvvizsgálói mandátum hosszával kapcsolatos feltételezéseit. Eredményeik alapján általánosságban elmondható, hogy a befektetők a hosszabb idő óta fennálló könyvvizsgálói megbízatást a magasabb minőségű könyvvizsgálattal kötik össze. A kötelező könyvvizsgáló rotáció ebből kifolyólag nem szándékolt tőkeköltség növekedést eredményezhet.

Kowaleski et al. (2018) a nem könyvvizsgálati ügyfelek részére nyújtott tanácsadási szolgáltatások könyvvizsgálat minőségére gyakorolt hatását vizsgálta. A tanácsadási szolgáltatások nyújtása növeli a könyvvizsgálók menedzserekkel való kooperációs képességét, ami a könyvvizsgálat minőségének növekedéséhez vezet abban az esetben, ha a menedzsment a magas minőségű könyvvizsgálót preferálja és alacsonyabb minőségű könyvvizsgálathoz, ha a menedzsment azt preferálja.

A fenti példákból látható, hogy a könyvvizsgálat végrehajtásának eredményességét számos tényező befolyásolja. Jelen kutatás célja megvizsgálni, hogy e tényezők összességében merre billentik a mérleget, magasabb-e a könyvvizsgált vállalkozások számviteli beszámolóinak minőség-e vagy sem.

Módszertan

A minta tervezése

A vizsgálat során a könyvvizsgálat közzétételi minőségre gyakorolt hatásának elemzése volt a fő cél, amihez elengedhetetlen egy megfelelő minta rendelkezésre állása. A szükséges adatokat több forrásból kellett beszerezni. Az elemzés során mérleg és eredménykimutatásokban, valamint cégkivonatokban található adatokra támaszkodtam. A mérleg és eredménykimutatás adatokat az Opten Kft.-től rendeltem meg.

A könyvvizsgálat ténye a mérleg és eredménykimutatás adataiból egyértelműen nem meghatározható, így ahhoz az érintett cégek cégtörténetét kérdeztem le. Ezt az Opten Kft.-nél lévő előfizetés alapján korlátlanul kereshettem, a szűk keresztmetszetet ebben az esetben az adatok lekérdezésének és manuális feldolgozásának időigénye jelentette.

Az elemzés tárgyát a könyvvizsgálat hatása képezte, így 50-50 %-ban kerültek könyvvizsgált és nem könyvvizsgált vállalkozások által készített beszámolók a végleges mintába. A kiválasztás során a lehető leginkább hasonló vállalkozások szelekcióját céloztam meg, hogy a lehető legkevesebb egyéb ható tényező befolyásolja a későbbi eredményeimet.

Egy céget abban az esetben soroltam be ebbe a könyvvizsgált kategóriába, ha a cégkivonatán a vizsgált időszak minimum 80%-ára vonatkozóan rendelkezett bejegyzett könyvvizsgálóval. A besorolás során nem eltérő üzleti éves vállalkozásokat feltételeztem, amivel a könyvvizsgálókra vonatkozó bejegyzési dátumok összhangban voltak. Bejegyzett könyvvizsgálónak fogadtam el, ha a cégtörténeten a „A könyvvizsgáló(k) adatai” pont alatt lévő „hatályos” dátum lefedte az adott fordulónapot. A könyvvizsgált beszámolók besorolásának fenti logikáját a cégtörténeteken elérhető adatok tették szükségessé. Előfordult, hogy egy vállalkozás minden vizsgált évben rendelkezett bejegyzett könyvvizsgálóval kivéve egy fordulónapot. Ebben az esetben például nem tudnám azt mondani, hogy az adott beszámoló is könyvvizsgált, de figyelembe véve a könyvvizsgálók összehasonlító adatokkal kapcsolatos 710-es témaszámú könyvvizsgálati standardban megfogalmazott kötelezettségeinek hatását a vállalkozást ettől függetlenül könyvvizsgáltnak tekinthetem. Ezt a fajta megközelítést erősíti annak a lehetősége, hogy ha egy vállalkozás cégtörténetén 10 üzleti évből 9 évre ugyanaz a könyvvizsgáló van bejegyezve, egy közbenső (tehát nem az utolsó vagy első) évre pedig nincs bejegyezve könyvvizsgáló, akkor ott fenáll annak a kockázata is, hogy csupán adminisztrációs hiba folytán nem került fel a könyvvizsgáló a vállalkozás cégtörténetére. Fentiek figyelmen kívül hagyása torzíthatná kutatás eredményeit.

Nem tekintettem könyvvizsgáltnak a beszámolót, ha a beszámolót közzetevő vállalkozás cégkivonatán nem szerepeltek az adott beszámoló fordulónapjára vonatkozóan a vállalkozás bejegyzett könyvvizsgálójának adatai, illetve ez az Opten Kft. pénzügyi modul adatai alapján sem lenne indokolt, a Számviteli törvény 155§ (3) szerint előírt határértékeket figyelembe véve.

A minta összeállítása során a két csoportot az alapítás dátuma, a társasági forma, az alaptőke és a főtevékenység, a közzétett beszámoló formája szerint párosítottam.

Az alapítás dátuma minden esetben korábbi mint 2006.12.31. Ezt a megfelelő mennyiségű beszámoló, a vállalkozás folytatásának elvének teljesülése is indokolta.

A kiválasztott társasági forma a kft. lett. Ennek oka, hogy egyaránt volt szükségem elemezhető könyvvizsgált és nem könyvvizsgált beszámolókra, ennek sikeres teljesítésére a kft. társasági formánál volt a legnagyobb esély, tekintve a hatályos könyvvizsgálati kötelezettségre vonatkozó szabályozást.

A főtevékenység meghatározásakor a két fő szempont az elérhetőség és a hasonlóság volt. A főtevékenység kiválasztásánál a kutatás szempontjából indifferens, hogy mely iparág cégeinek beszámolóit elemezzük, azonban a főtevékenységek közötti különbségek torzíthatják az eredményeinket így a lehető leghasonlóbb cégek kiválasztása érdekében a

főtevékenységeknek meg kellett egyezniük a könyvvizsgált és a nem könyvvizsgált beszámolók esetén. A KSH adatai szerint 2017. 06. 30-án a legtöbb vállalkozás a kereskedelem, gépjárműgyártásban működött, a cégek mintegy 23%-a, így az elérhetőség ezen a vállalkozások beszámolójánál a legvalószínűbb.

A kontrollváltozókat a 2. táblázat szemlélteti:

2. táblázat: Kontrollváltozók bemutatása

Változó megnevezés	Forrás*	Adatforrás	Számítás
SIZE	CHENG – WARFIELD (2005)	Mérleg	$\ln(\text{Eszközök összesen})$
LEV	LANG et al. (2003)	Mérleg	$\frac{\text{Kötelezettségek}}{\text{Saját tőke}}$
DISSUE	CHRISTENSEN et al. (2015)	Mérleg	$\Delta\text{Kötelezettségek}$
GROWTH	AMES (2013)	Eredménykimutatás	$\Delta\text{Árbevétel}$
TURN	PAGLIETTI (2010)	Mérleg, eredménykimutatás	$\frac{\text{Árbevétel}}{\text{Eszközök összesen}}$
OCF	LIU et al. (2011)	Mérleg, eredménykimutatás	$\frac{\text{Operatív Cash flow}}{\text{Eszközök összesen}}$

* A forrás irodalom a változóhoz hasonló változót használt vagy kontrollváltozóként vagy csoportok képzéséhez

Forrás: Saját számítás

A számviteli minőség megragadása

A számviteli beszámolók minőségének mérését a számviteli alapelvek, a beszámolási minőség mérésére használt módszerek általi tesztelésével hajtottam végre. Az egyes módszereket megvizsgáltam aszerint, hogy mely számviteli alapelveket lehet mérni a segítségükkel. A törvényben meghatározott 14 alapelvből 9 mérhető az alkalmazott módszerek segítségével. Az 5 nem mérhető alapelvből a vállalkozás folytatásának elvét a mintába szereplő cégek megválogatásával biztosítottam, csak olyan vállalkozás került be mely nem állt semmilyen jogi eljárás alatt mely a cég megszűnéséhez vezetne, vezethetne. A világosság elvét, a bruttó elszámolás elvét, az egyedi értékelés elvét, minőségi alapelvnek tartom, azonban ellenőrzése az egyedi beszámolók felülvizsgálatával lehetséges ilyen tömeges méretben a használt módszertanok segítségével nem ellenőrizhető a teljesülése. A költség-haszon összevetésének elvét a számviteli törvényben meghatározott definíció alapján nem minőségi alapelvnek soroltam be így azok mérése nem szükséges az elemzés során. Az egyes módszerek eredményének figyelembevétele a mért számviteli elvek számosságával arányosan történt. A súlyozást a 3. táblázat szemlélteti.

3. táblázat: Az alkalmazott módszerek kiértékelés során használt súlyai

	M1 (NI)	M2 (LNEG)	M3 (SPO)	M4 (DVAQ)	M5 (Benf)	Összesen
Alkalmazott súly	0,21	0,23	0,21	0,24	0,11	1,00

Forrás: Saját számítás

A kiértékelési mechanizmus keretrendszere

A tanulmány során nem egy-egy jellemző alapján kívánok dönteni a feltevés elfogadásáról, vagy elvetéséről, hanem a szakirodalmi kutatás során megismert, hazai egyedi beszámolók minőségének mérésére alkalmas és technikailag is kivitelezhető valamennyi módszer szerint megvizsgálom a csoportokat. Ezt követően a vizsgálat eredményeit egy előre meghatározott mechanizmus alapján kiértékelem. Az értékelési eljárás előzetes definiálása elengedhetetlen ahhoz, hogy az értelmezés a hipotézisaimtól független módon történjen. A kiértékelési modell általános formában a következőképpen írható fel n féle vizsgálati módszer esetén:

$$H_x = S_1 * M_1 + S_2 * M_2 + \dots + S_{(n-1)}M_{(n-1)} + S_nM_n \quad [1]$$

Ahol, H_x : x-edik vizsgált hipotézis, S: az egyes módszerek kimenetéhez kapcsolódó súly, M: pedig a használt módszertanhoz tartozó outputot mutatja.

Az egyedi output értéke -1, ha a feltevés ellentétes irányú szignifikáns a kapcsolat, 0, ha a kapcsolat nem szignifikáns, +1, ha a feltevést alátámasztó szignifikáns kapcsolat áll fenn.

Az egyedi módszerek bemutatásánál lefektetésre kerül, hogy az egyes kapcsolatok mit jelentenek a számviteli minőség szempontjából. Az egyedi módszerek súlyozott outputjainak összegzése után megkapjuk a hipotézishez kapcsolódó értékelés értékét. Amennyiben ez az érték pozitív elfogadom a hipotézist, amennyiben nulla vagy negatív elvetem azt.

Az eredmény változékonyságának elemzése (M1)

Az eredmény változékonyságának vizsgálatához szükséges változó kiszámítását Ames-t (2013) követve a következő egyenletben leírtaknak megfelelően kalkuláltam.

$$|\Delta NI_{it}| = \left| \frac{[P/L_{it}^{after\ tax} - P/L_{it-1}^{after\ tax}]}{OCF_{it}} \right| \quad [2]$$

Ahol, OCF (Operatív cash flow): üzemi eredmény – elhatárolások összesen értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan, P/L (P/L after tax): adózott eredmény értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan.

A veszteségek időbeni kimutatásának elemzése (M2)

A veszteségek időbeni kimutatásnak elemzésére az alábbi formulát használtam, ami összhangban van többek között Paananen – Lin (2009), Paglietti (2010) és Christensen et al. (2015) számításával.

$$P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{it} \leq 0,2 \rightarrow LNEG_{it} = 1 \quad [3]$$

$$P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{it} > 0,2 \rightarrow LNEG_{it} = 0 \quad [4]$$

Ahol, TA (Total assets): eszközök összesen értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan, P/L (P/L after tax): adózott eredmény értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan.

Alacsony összegű nyereségre való törekvés elemzése (M3)

Az alacsony összegű nyereséget a lenti változóval mértem, Paananen – Lin (2009), Liu et al. (2011), Ames (2013) és Christensen et al. (2015) kutatásához hasonlóan.

$$0 \leq P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{it} \leq 0,01 \rightarrow SPO_{it} = 1 \quad [5]$$

$$P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{it} < 0; P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{it} > 0,01 \rightarrow SPO_{it} = 0 \quad [6]$$

Ahol, TA (Total assets): eszközök összesen értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan, P/L (P/L after tax): adózott eredmény értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan.

Saját változó - Dummy variable of accounting quality (M4)

A DVAQ egy a szakirodalomban elterjedt beszámolási minőség mérésére használt változókon alapuló bináris változó. A három változó az SPO (kis összegű nyereségre való törekvés), LNEG (nagy összegű veszteségek kimutatása) és a DACC (diszkrecionális elhatárolások). A változóra jellemző, hogy komplexebben vizsgálja a beszámolási minőséget, mint a korábban alkalmazott változók. Emellett szigorúbb, mivel több feltételnek kell egyidejűleg teljesülnie, hogy manipulációval érintettnek soroljon be egy pénzügyi kimutatást. Az LNEG és SPO az eszközarányos nyereség egy bizonyos értéksávjában történő eredmény kimutatását kötik össze az eredmény manipulációjával. A |DACC| elemzése során az eszközarányos nyereség értéke irreleváns. Az LNEG és SPO által alkalmazott eredmény-sávokból kiindulva felosztottam az eszközarányos adózott eredményt négy intervallumra.

A DVAQ azonban nem a diszkrecionális elhatárolások abszolút értékének nagyságát, hanem azok irányát vizsgálja. A kockázatosnak besorolt eredményintervallumokban lévő beszámolókat olyan szempontból vizsgálja, hogy az adott beszámolóhoz számított diszkrecionális elhatárolás iránya alátámasztja-e az eredmény manipulációját. Tehát, a kockázatos sávokban lévő beszámolók olyan irányú abnormális elhatárolásokat tartalmaznak-e, melyek a kockázatosnak nem tekinthető sáv irányából hatnak a kockázatos intervallum felé.

A változó számítása ennek megfelelően az alábbiak szerint alakult.

DVAQ_{ti} = 1 ha

$$DACC_{ti} \neq 0 \quad \& \quad 0 < P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{ti} \leq 0,01 \quad [7]$$

$$DACC_{ti} > 0 \quad \& \quad -0,2 \leq P/L_{it}^{after\ tax} / TA_{ti} \leq 0 \quad [8]$$

DVAQ_{ti} = 0 minden egyéb esetben.

Ahol, DACC (Discretionary Accruals): a diszkrecionális elhatárolások értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan, TA (Total assets): eszközök összesen értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan, P/L (P/L after tax): adózott eredmény értéke i cégre, t fordulónapra vonatkozóan.

Benford törvénynek való megfelelés (M5)

A módszer alkalmazása során az első számjegyek Benford féle eloszlásnak való megfelelését vizsgálom – mint pl.: KUMAR et al. (2018) –, az alapján döntöm el, hogy az egyes csoportok között van-e, ha igen milyen irányú eltérés a számviteli beszámolók minőségében.

A vizsgálat alá vont beszámolóadatok a mérlegfőösszeg, az árbevétel és az adózott eredmény. A vizsgált csoportok számviteli beszámolóinak minőségbeli eltérését az alábbiak szerint vizsgálom meg:

- 1) Megvizsgálom a két csoport Benford eloszláshoz való illeszkedését mind a három kiválasztott beszámolóadat tekintetében. (khí négyzet próba segítségével)
- 2) Kontrollfunkciót betöltő alcsoportokat hozok létre a nyereségesség alapján (ez összesen 18 almintát jelent)

3) Megvizsgálom az al csoportok Benford eloszláshoz való illeszkedését mind a három kiválasztott beszámolóadat tekintetében. (kí négyzet próba segítségével)

Akkor értékelem úgy, hogy a két csoport között számviteli minőségbeli eltérés van, ha az alábbi feltételek teljesülnek:

- a) Az egyik csoport beszámolóí több változó tekintetében követik a Benford féle eloszlást, mint a másik csoport beszámolóí,
- b) és/vagy a két csoport közötti különbségnek kontrollcsoport szinten is kimutathatóak,
- c) és az eredmények nem ellentmondásosak.

Az a) feltételt úgy kell értelmezni, hogy az a csoport magasabb minőségű, mely a három vizsgált változóból több változó tekintetében követi a Benford féle eloszlást, mindezt az adott hierarchiaszinten összesen.

Az a) feltétel és a b) feltétel közötti vagylagos kapcsolat azt jelenti, hogy ha az a) feltétel nem teljesül akkor valamely kontrollcsoport esetében meg kell jelennie a két csoport közötti eltérésnek ahhoz, hogy a két csoport közötti különbség kimondható legyen.

A c) feltétel szerint nem mondható ki, hogy az pl. az a) feltétel vizsgálata során látottak alapján az A csoport beszámolóinak magasabb a minősége, ha a kontrollcsoportok esetében akár egy esetben is B csoport beszámolóinak magasabb minőségét látjuk.

Összességében tehát 27 minta kerül elemzésre, melyek együttes értelmezése alapján állapítom meg, hogy a Benford törvény vizsgálata alapján van-e különbség a csoportok között a számviteli minőség vonatkozásában.

Eredmények

Az eredmények áttekintése során először a végleges minta összetételét, majd az egyes módszerek egyedi eredményeit, végül az tanulmány konklúzióját fogom bemutatni.

A vizsgálathoz használt minta tervezése során nem volt arra lehetőség, hogy megbizonyosodjak az adatok Opten Kft. rendszerében lévő rendelkezésre állásáról. Ez azt a kockázatot hordozta magában, hogy a megvásárolt lista kevesebb beszámolót fog tartalmazni a megrendelhez képest. Miután a megrendelt listát rendelkezésemre bocsátották, először a megrendelt és a megküldött beszámolók darabszámát, illetve könyvvizsgálatuk szerinti megoszlásának tervhez viszonyított eltérését ellenőriztem. Voltak olyan beszámolók, melyek nem szerepeltek az Opten Kft. adatbázisában. A problémával a 2007-es, 2013-as és a 2016-os évek érintettek. Szerencsésnek mondható, hogy összesen 15 beszámolóval kevesebb szerepel a tény mintában, mint a tervezettben, ami kevesebb, mint egy százalékos minta méret csökkenést jelent. Tekintettel arra, hogy a hiányzó beszámolók száma alacsony, és a be nem szerzett beszámolók eltérő arányban kerültek ki a könyvvizsgált és a nem könyvvizsgált csoportokból (5 db könyvvizsgált, 10 db nem könyvvizsgált), ezért az adatbázis manuális kiegészítése mellett döntöttem. A kiegészítést úgy tettem meg, hogy megvizsgáltam, mely főtevékenységgel rendelkező könyvvizsgált, illetve nem könyvvizsgált beszámoló maradt ki az adatbázisból és annak megfelelően töltöttem fel a mintát. A szűrés a következő volt: alapítás dátuma 2006. 12. 31. előtti, főtevékenység: 4540'08 Motorkerékpár, -alkatrész kereskedelme javítása, jegyzett tőke sáv: 10-20MFt, cégforma: Korlátolt felelősségű társaság, 5 darab könyvvizsgált, 10 darab nem könyvvizsgált. A kiegészítéshez az Igazságügyi Minisztérium Elektronikus Beszámoló Portálját (e-beszamolo.im.gov.hu) használtam. Az így kialakult adatbázis évenkénti megoszlását a következő táblázat szemlélteti:

4. táblázat: A könyvvizsgálat hatását vizsgáló minta bemutatása (db)

<i>Tény minta (db)</i>												
Beszámoló éve	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Σ
Könyvvizsgált	94	101	101	101	101	101	101	101	101	97	1	1000
Nem könyvvizsgált	100	101	101	101	101	100	99	100	100	97	0	1000
Σ	194	202	202	202	202	201	200	201	201	194	1	2000

Forrás: Saját számítás

Látható, hogy összességében sikerült a tervezettnek megfelelő 50 százalékban könyvvizsgált, 50 százalékban nem könyvvizsgált vállalkozások beszámolóit tartalmazó mintát létrehozni. A paritás évenként nem 100 százalékban áll fenn, azonban az eltérés mértéke ebből a szempontból nem jelentős. A legnagyobb elcsúszás 2007-ben van, ahol 100 darab nem könyvvizsgált beszámoló áll szemben 94 könyvvizsgált beszámolóval. A könyvvizsgált és nem könyvvizsgált csoportok teljes paritása a főtevékenységek szerinti bontásban valósul meg. Mindent egybevetve a mintát megfelelőnek tartom a további vizsgálatok elvégzéséhez.

Ezen a területen jellemző a lineáris regresszió használata a tényezők hatásainak vizsgálata során. A lineáris regresszió használatának számos reziduumokra és magyarázó változókra vonatkozó előfeltétele van, melyek teljesülése elengedhetetlen ahhoz, hogy a számításokat elvégezhessem. Először tehát e feltételek megvalósulását vizsgáltam. Elsőnek, hogy a magyarázó változók követik-e a normál eloszlást.

Ehhez a Kolmogorov–Szmirnov próbát hajtottam végre. Mivel a szignifikancia értéke minden változó esetén 5% alatt maradt, ezért megállapíthatjuk, hogy a változók eloszlása szignifikánsan eltér a normál eloszlástól. Ez az eltérés csökkenthető a vizsgált változók logaritmizálásával, illetve a minta kiugró értékeinek vizsgálatból való kizárásával. Az eredmények azt mutatják, hogy valóban csökkent az eltérés, ez a változás azonban nem elegendő ahhoz, hogy az adatokról el lehessen mondani, hogy nem térnek el szignifikánsan a normál eloszlástól. Tekintve, hogy a magyarázó változók normál eloszlása alapfeltétele a lineáris regresszió alkalmazásának, a módszer alkalmazását elvettem.

Alternatív elemzési módszerként a bináris logisztikus regresszió alkalmazását választottam. Ebben az esetben dichotóm célváltozókra volt szükség. Az öt számveteli minőséget megragadó változóból három (SPO, LNEG, DVAQ) alapesetben is két értéket tud felvenni. Az eredmény volatilitásának elemzése esetében azonban folytonos változóról beszélhetünk. E problémának a kivédésére binárisra alakítottam e változót is. A Benford törvény vizsgálata során illeszkedést vizsgáltam, így ott ez a probléma nem merült fel.

Az eredmény változékonysága alapján létrehozhatunk csoportokat, melyekből bináris változó képezhető, mely célváltozóként alkalmazva lehetővé teszi a logisztikus regresszió alkalmazását.

A mintát három csoportra bontottam:

- 1) Relatív változékonyság eszközarányos adózott eredményt közétevő,
- 2) relatív konstans eszközarányos adózott eredményt közétevő,
- 3) egyik sem. (szürke zóna)

A minta értékeit sorba állítottam az eredmény volatilitása alapján. A sorba rendezett minta felső 47,5%-ába tartozó elemek relatív változékonyság eszközarányos adózott eredményt közétevőnek, míg az alsó 47,5%-ába tartozó elemek relatív konstans eszközarányos adózott eredményt közétevőnek kerültek besorolásra. A sor közepén elhelyezkedő 5% egyik kategóriába se került besorolásra, kizártam őket az eredmény változékonyságának vizsgálatából. Így tehát eljutottam oda, hogy mind az öt vizsgálatba bevont változóra alkalmazható a bináris logisztikus regresszió.

Az eredmény változékonyságát mérő $H|DNI|$ változó pozitív kapcsolatot mutat a könyvvizsgálat tényét jelző AUD változóval. Ez az irány a számviteli beszámolókra gyakorolt pozitív hatást jelenti, azonban a kapcsolódó p érték 0,89, ami azt jelzi, hogy a feltárt kapcsolat nem szignifikáns. A kontrollváltozók közül a SIZE mutat szignifikáns kapcsolatot a célváltozóval, ami vizsgálatba bevont cégek méretének jelentős befolyásoló hatását mutatja. A multikollinearitás problémáját a VIF (variance inflation factor) változó segítségével vizsgáltam. Amennyiben a változó értéke 1 és 10 közötti értékeket vesz fel nem áll fenn multikollinearitás. A VIF értéke 1-1,85 között mozgott így a multikollinearitás nem jelent veszélyt az eredményekre nézve. Idősoros adatok lévén megvizsgáltam fenn áll-e autokolleráció, vagy sem. Ehhez Durbin-Watson tesztet használtam, mely értéke 0 és 4 közé eshet, a két szélső érték esetén magas, míg 2 felé közeledve alacsonyabb az autokolleráció veszélye. A Durbin Watson teszt 1,81-es eredménye alapján az autokolleráció sem jelent problémát. A fenti eredmények alapján az egyes módszerek 0 értékkel kerül be a kiértékelő egyenletbe.

A nagy összegű veszteségek kimutatása, az alacsony összegű nyereségre való törekvés, illetve a saját változó eredményeinek kiértékelése során ugyanazon probléma merült fel. Bár a felépített modellek besorolási képessége önmagában magasnak volt mondható (73,7-93,8%), a besorolás során mind a három változó esetében kirívóan alacsony volt az 1-es érték felvételének becslési pontossága (0-20,5%). Ennek következtében a modell által kapott egyéb eredményeket sem értékeltem tovább, e módszerek 0 értéket vesznek fel a kiértékelés során.

Utolsó módszer a Benford törvénynek való megfelelés volt. A következtetések levonásához az egyes csoportok Benford eloszlásához való illeszkedését vizsgálok meg mind a három beszámolóadat tekintetében.

A három beszámolóadat közül az eszközök összesen és az adózott eredmény esetében látható parciális Benford törvénynek való megfelelés, míg a nettó árbevételt vizsgálva egyik csoport sem követi a Benford féle eloszlást. Látható, hogy a teljes minta mind a három vizsgált mutató tekintetében eltér a Benford féle eloszlástól, míg a könyvvizsgált minta kettő, a nem könyvvizsgált minta egy vizsgált mutató esetében követi azt. Tekintve, hogy a nem könyvvizsgált vállalkozások kizárólag akkor követik a Benford eloszlást, ha a könyvvizsgált vállalkozások is, míg a könyvvizsgált vállalkozások akkor is, amikor a nem könyvvizsgáltak nem, az eredmények a könyvvizsgált vállalkozások számviteli beszámolójának magasabb minőségét jelzik. Ezt követően tovább vizsgáltam a kontroll funkciót betöltő részmintákat. Az adózott eredmény tekintetében mind a négy kialakított csoportban (könyvvizsgált és nyereséges, könyvvizsgált és nem nyereséges, nem könyvvizsgált és nyereséges, nem könyvvizsgált és nem nyereséges) a Benford törvény szerinti megoszlásnak való megfelelés látható. A könyvvizsgált és nem könyvvizsgált csoport az eszközök összesen és a nettó árbevételt vizsgálva térnek el egymástól. A nyereséget jelentő vállalkozások közül a könyvvizsgált vállalkozások eszközök összesen értékei felelnek meg a Benford eloszlásnak. A veszteséges és nullszaldós vállalkozások közül pedig a könyvvizsgált vállalkozások nettó árbevétel értékei felelnek meg a Benford eloszlásnak. Látható tehát, hogy a nyereségesség alapján létrehozott kontrollcsoportok visszaigazolják a könyvvizsgált vállalkozások számviteli beszámolójának magasabb minőségét. A fenti eredmények alapján a 5-ös egyedi módszer kiértékelés során figyelembe veendő értéke +1. A könyvvizsgált társaságok által közzétett beszámolók magasabb minőséggel rendelkeznek a Benford törvénynek való megfelelést vizsgálva.

$$0,21 * 0 + 0,23 * 0 + 0,21 * 0 + 0,24 * 0 + 0,11 * 1 = 0,11 \quad [9]$$

A módszerek eredményeinek összegzése után a könyvvizsgált társaságok által közzétett beszámolók magasabb minőségét látjuk.

Következtetések

A tanulmány alapjául szolgáló kutatás végrehajtásával a könyvvizsgálat számviteli beszámolók minőségére gyakorolt hatásának vizsgálata volt a célom. E cél eléréséhez összegyűjtöttem azokat a módszereket, melyek a nemzetközi szakirodalomban a számviteli minőség mérésére használnak. E módszereket megvizsgáltam aszerint, hogy technikailag kivitelezhetőek-e, illetve relevánsak-e a magyarországi beszámolók minőségének vizsgálatakor. Ez utóbbihoz a számviteli minőség magyarországi koncepciója is áttekintésre került. A kutatás eredményeinek kiértékelése során először statisztikai módszerekkel, egyesével megvizsgáltam a vizsgálatba bevont módszertanok eredményeit. Majd az eredményeket egy előre definiált kiértékelési mechanizmus segítségével összevontam, meghozva a tanulmány végső következtetését. A vizsgálatba bevont öt módszertan közül négy nem mutatott, vagy nem tudott eltérést kimutatni a két csoport között (az eredmény változékonyságának elemzése, Alacsony összegű nyereségre való törekvés elemzése, a veszteségek időbeni kimutatásának elemzése, saját változó), egy a könyvvizsgált beszámolók (a Benford törvénynek való megfelelés elemzése) magasabb számviteli minőségét jelezte. Összességében tehát a kutatásba bevont minta alapján a könyvvizsgált vállalkozások magasabb számviteli minőségét igazoltam vissza.

Felhasznált irodalmak

1. Ames, D. (2013): IFRS adoption and accounting quality: The case of South Africa, "Journal of Applied Economics and Business Research", 3, 154–165.
2. Bills, K. L.; Cunningham, L. M.; Myers, L. A. (2015): Small audit firm membership in associations, networks, and alliances: Implications for audit quality and audit fees. "The Accounting Review", 91(3), 767-792. <https://doi.org/10.2308/ciia-51278>
3. Bills, K. L.; Swanquist, Q. T.; Whited, R. L. (2016): Growing pains: Audit quality and office growth. "Contemporary Accounting Research", 33(1), 288-313. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12122>
4. Cameran, M.; Prencipe, A.; Trombetta, M. (2016): Mandatory audit firm rotation and audit quality. "European accounting review", 25(1), 35-58. <https://doi.org/10.1080/09638180.2014.921446>
5. Cao, J.; Chen, F.; Higgs, J. L. (2016): Late for a very important date: financial reporting and audit implications of late 10-K filings. "Review of Accounting Studies", 21(2), 633-671. <https://doi.org/10.1007/s11142-016-9351-5>
6. Christensen, H.B.; Lee, E.; Walker, M.; Zeng, C., (2015): Incentives or standards: What determines accounting quality changes around IFRS adoption? "European Accounting Review", 24, 31–61. <https://doi.org/10.1080/09638180.2015.1009144>
7. Dechow, P.M.; Sloan, R.G.; Sweeney, A.P., (1995): Detecting earnings management. "Accounting review", 193–225.
8. Eshleman, J. D. – Guo, P. (2014): Do Big 4 auditors provide higher audit quality after controlling for the endogenous choice of auditor? "Auditing: A Journal of Practice & Theory", 33(4), 197-219. <https://doi.org/10.2308/ajpt-50792>
9. Francis, J. R. – Yu, M. D. (2009): Big 4 office size and audit quality. "The Accounting Review", 84(5), 1521-1552. <https://doi.org/10.2308/accr.2009.84.5.1521>
10. Füredi-Fülöp, J. (2017): Factors Leading to Audit Expectation Gap: An Empirical Study in a Hungarian Context. "Club of Economics in Miskolc TMP", 13(2), 13-23. [10.18096/TMP.2017.02.02](https://doi.org/10.18096/TMP.2017.02.02)
11. Ghosh, A. – Moon, D. (2005): Auditor tenure and perceptions of audit quality. "The accounting review", 80(2), 585-612. <https://doi.org/10.2308/accr.2005.80.2.585>

12. Jones, J.J., (1991): Earnings management during import relief investigations. "Journal of accounting research", 193–228. DOI: 10.2307/2491047
13. Kardos, B.; Sisa, K. A.; Szekeres, B.; Veress, A. (2016): Vezetői Számvitel.
14. Kovács, D. M. (2013): A valós érték számvitel szerepe és alkalmazása a magyar szabályozási környezetben. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. DOI 10.14267/phd.2013023
15. Kowaleski, Z. T.; Mayhew, B. W.; Tegeler, A. C. (2018): The Impact of Consulting Services on Audit Quality: An Experimental Approach. "Journal of Accounting Research", 56(2), 673-711. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12197>
16. Lakatos, L. P. (2009): A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
17. Lakatos, L. P.; Kovács, D. M.; Madarasiné Szirmai, A.; Mohl, G.; Rózsa, I. (2018): A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélete és gyakorlata (2.). Budapest: Magyar Könyvvizsgálói Kamara.
18. Liu, C.; Yao, L.J.; Hu, N.; Liu, L., (2011): The impact of IFRS on accounting quality in a regulated market: An empirical study of China. "Journal of Accounting, Auditing & Finance", 26, 659–676. <https://doi.org/10.1177/0148558X11409164>
19. Madarasiné Szirmai, A. (2009): A pénzügyi kimutatások valóságtartalma a környezeti információk tükrében. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest.
20. Mo, P. L.; Rui, O. M.; Wu, X. (2015): Auditors' going concern reporting in the pre- and post-bankruptcy law eras: Chinese affiliates of Big 4 versus local auditors. "The international Journal of accounting", 50(1), 1-30. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2014.12.005>
21. Paananen, M. – Lin, H., (2009): The development of accounting quality of IAS and IFRS over time: The case of Germany. "Journal of International accounting research", 8, 31–55. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1066604>
22. Paglietti, P., (2010) Earnings management, timely loss recognition and value relevance in Europe following the IFRS mandatory adoption: evidence from Italian listed companies. "Economia aziendale online" 1, 97–117. <http://dx.doi.org/10.4485/ea2038-5498.97-117>
23. Riahi-Belkaoui, A. (2004): Accounting Theory. Cengage Learning EMEA.
24. Rickett, L. K., Maggina, A.; Alam, P. (2016): Auditor tenure and accounting conservatism: evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 31:(6/7), pp. 538-565.
25. Róth, J., Adorján, C., Lukács, J.; Veit, J. (2013): Számviteli esettanulmányok 2013. MKVKOK.
26. Róth, J., Adorján, C., Lukács, J.; Veit, J. (2017): Számviteli esettanulmányok 2017. MKVKOK.
27. Siklósi, Á. – Veress, A. (2011): Könyvvezetés és beszámolóképzés. Budapest: Saldo Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
28. Stolowy, H. – Lebas, M. J. (2006): Financial Reporting and Accounting (Second). Canale, Italy: Thomson Learning.
29. Tóth, M. (2010): A magyar számviteli rendszer hatása a számviteli politikára, elméleti modellalkotások, módszertani fejlesztés. Szent István Egyetem, Gödöllő.
30. Umenhoffer, F. (2011): A beszámoló és a számviteli alapelvek. In: Adó, 25 (3–4) 81–91. p.
31. Varga, I. (2009): Valódiság elvének érvényesülése a magyar számviteli rendszerben. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron